

เอกสาร ค รายงานสรุปข้อคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินการในชั้นต่อไป
และ กรอบความคิดโครงการโบราณคดีบนพื้นที่สูง
ในอำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน ระยะที่สอง

คน วัฒนธรรม และสภาพแวดล้อมโบราณ บนพื้นที่สูงในอำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน

วันที่ 20-21 กุมภาพันธ์ 2546

ณ ห้อง ศร.3104 มหาวิทยาลัยศิลปากร วังท่าพระ

จัดโดย โครงการโบราณคดีบนพื้นที่สูงในอำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน

สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

ภาควิชาโบราณคดี คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร

รายงานสรุปข้อคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินการในขั้นต่อไป
และ กรอบความคิดโครงการโบราณคดีบนพื้นที่สูง
ในอำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน ระยะที่สอง

โครงการ “จัดประชุมนำเสนอผลงานโครงการโบราณคดีบนพื้นที่สูงในอำเภอปางมะผ้า”
(โครงการประชุมทางวิชาการ)
(เอกสาร ค)

โดย
ผศ.ดร.รัศมี ชูทรงเดช
รศ.ดร.นาฏสุตา ภูมิจำนงค์
อ.ดร.สุภาพร นาคบัลลังก์

เสนอต่อ
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
ฝ่าย 1 ฝ่ายความสัมพันธ์ข้ามชาติและทางเลือกในการพัฒนา

ภาควิชาโบราณคดี คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร
19 มีนาคม 2546

สารบัญ

	หน้า
สารบัญ	ก
รายงานสรุปข้อคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินการขั้นต่อไป	
I. วิจัยารณ์ภาพรวม	1
II. สรุปข้อเสนอสำหรับแนวทางการดำเนินการต่อไป	2
กรอบความคิดโครงการโบราณคดีบนพื้นที่สูงในอำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน ระยะที่สอง	4

รายงานสรุปข้อคิดเห็น
เกี่ยวกับแนวทางการดำเนินการในขั้นต่อไป

รายงานสรุปข้อคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินการในชั้นต่อไป

I. วิจารณ์ภาพรวม

1. รศ. ศรีศักร วัลลิโภดม

- โครงการนี้เป็นจุดเริ่มต้นที่ดีของงานโบราณคดีที่ทำให้เกิดการเชื่อมโยงวิชาการต่างๆ เข้าด้วยกัน
- การขุดค้นอยู่ในบริเวณพื้นที่แหล่งต้นน้ำ ซึ่งการทำงานทั่วไปอยู่ในพื้นที่ปลายน้ำ เป็นการขยายความรู้ที่เคยศึกษามาก่อนโดยนักโบราณคดีชาวอเมริกันเมื่อ 40 ปีที่แล้ว
- ทำให้ทราบว่าพื้นที่สูงในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ไม่ใช่พื้นที่โคดเคี้ยว แต่มีร่องรอยของการปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มคนในอดีตอย่างต่อเนื่อง
- มีการศึกษาเกี่ยวกับคนบนที่สูง ซึ่งมีความสำคัญในแง่ของการสร้างองค์ความรู้ใหม่ และยังไม่เคยมีใครศึกษามาก่อน
- เกี่ยวกับวัฒนธรรมโลงไม้ยังไม่มีการวิเคราะห์ถึงเจ้าของวัฒนธรรมที่ชัดเจน แต่กล่าวถึงว่าคนเหล่านี้คือ “ชาวลัวะ” ซึ่งเป็นเพียง Term ที่กล่าวถึงไว้เท่านั้น ไม่มีใครรู้ว่าเจ้าของที่แท้จริงเป็นใคร หากมีการศึกษาจริงจึงจะเป็นการตอบคำถามการเคลื่อนย้ายของคนตั้งแต่ 2,500 ปีลงมา (เป็นช่วงที่มีการเคลื่อนย้ายของกลุ่มคนลงมา) เคยมีการกล่าวอ้างไว้ว่าการอพยพครั้งนี้เกิดจากความต้องการหาของป่าเพื่อนำไปแลกเปลี่ยนกับชุมชนอื่น
- การศึกษาชาติพันธุ์ในปัจจุบันเป็นงานศึกษาภาพนิ่งที่ไม่มีการเชื่อมโยง และไม่มีการประยุกต์เข้ากับงานด้านโบราณคดี จึงควรมีการศึกษาต่อไป

2. รศ. นพ. สรรใจ แสงวิเชียร

- โครงการนี้เป็นโครงการสหวิทยา และเป็นสหมหาวิทยาลัย
- มีการบริหารจัดการโครงการที่ดี
- เราไม่สามารถตอบคำถามได้เลยว่าใครเป็นเจ้าของวัฒนธรรมโลงไม้ มีเพียงการศึกษา DNA อย่างเดียวที่พอจะช่วยให้เล็กน้อย แต่ปัญหาคือ ไม่มี sequence ของ database ที่เป็นคนไทย และไม่ใช้คนไทยเลย ดังนั้นจึงควรสนับสนุนให้มีการศึกษา mitochondrial DNA sequence ในประเทศไทยต่อไป

3. อ. ปฐมฤกษ์ เกตุทัต

- เป็นโครงการที่เป็นสหวิทยาการจริงๆ ที่นำนักวิชาการจากสาขาอื่นมาร่วมงาน ไม่ใช่โยนงานให้ทำโดยที่นักวิชาการเหล่านั้นไม่รู้ว่าจะทำอะไร ทำให้เกิดการแตกความรู้ และทำให้เกิดคำถามทั้งทางทฤษฎีและวิธีวิทยาในสาขาอื่นๆ ไปพร้อมกัน

- งานนี้ถือว่าประสบความสำเร็จในการทำงาน ในแง่ของการรวมสาขาวิชาต่างๆ เข้าด้วยกัน โดยเฉพาะการสร้าง ความสนใจข้ามสาขา
- มีการพัฒนานักศึกษาให้เกิดความสนใจข้ามสาขา
- เป้าหมายข้อที่ 1 เรื่องการศึกษาเรื่องสภาพแวดล้อมโบราณ ถือว่าประสบความสำเร็จ ให้เครดิตในเรื่องนี้สูง เพราะทำให้เห็นภาพที่ชัดเจน ยังไม่เคยมีใครทำอย่างนี้มาก่อน
- เป้าหมายข้อที่ 2 เรื่องการปรับตัวของคนกับสิ่งแวดล้อม ยังเห็นภาพไม่ค่อยชัดเจน และหัวหน้าโครงการจะต้องทำหน้าที่เชื่อมโยงข้อมูลต่างๆ เข้าด้วยกัน เพื่อตอบคำถามในเรื่องนี้
- เป้าหมายข้อที่ 3 เรื่องพัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรม ได้รับความสำเร็จสูง เห็นภาพที่ชัดเจนมากขึ้นกว่าเดิม

II. สรุปข้อเสนอสำหรับแนวทางการดำเนินการต่อไป

เป็นข้อสรุปจากการอภิปรายระหว่างวันที่ 20-21 กุมภาพันธ์ 2546 สามารถจำแนกข้อคิดได้เป็น 2 กลุ่มคือ

1. วิจัยพื้นฐานเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่

- ควรมีการสำรวจแหล่งโบราณคดีประเภท Open air, เนินดินรูปวงกลม, และแหล่งโบราณคดีสมัยประวัติศาสตร์ เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างคนชายขอบกับคนที่ราบ
- ควรจะต้องหยุดจุดค้นและทำการวิเคราะห์โบราณวัตถุทั้งหมด
- ควรจะต้องสร้างความเป็นผู้เชี่ยวชาญของงานวิเคราะห์โบราณวัตถุและนิเวศวัตถุแต่ละประเภท
- มีข้อมูลและข้อเสนอเทศมาหลายพอที่ดังคำถามและข้อสมมติฐานสำหรับการวิจัยขั้นต่อไป
- ควรมีการจัดทำฐานข้อมูลของคนไทย เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการศึกษาเปรียบเทียบ mtDNA
- ควรมีสถาบันสนับสนุนให้มีการศึกษาและสร้างฐานข้อมูลของโครงกระดูกคนปัจจุบันจากทุกภูมิภาค
- ควรวิเคราะห์ข้อมูลทุกด้านอย่างลุ่มลึกโดยประยุกต์ใช้สหสาขา
- ควรจะต้องทำการศึกษาเปรียบเทียบในระดับภูมิภาคทั้งในประเทศไทยและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ให้มากขึ้น
- ควรจะสร้างศูนย์ศึกษาโบราณคดีที่อำเภอปางมะผ้า และสนับสนุนให้ทำการ tracker ทั้งชีวิต ซึ่งยังไม่เคยมีการสนับสนุนให้มีการทำงานอย่างนี้ในประเทศไทย

2. การประยุกต์ข้อมูลทางวิชาการกับสังคม

- การศึกษาอดีตสามารถทำให้ชุมชนปัจจุบันนำไปใช้ในการสร้างอัตลักษณ์ของตนเองได้ ดังนั้นควรจะทำการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเพิ่มเติม เพื่อจะช่วยให้คนในพื้นที่นำไปสร้างอัตลักษณ์ของตนเองได้ ซึ่งทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง และสำหรับเป็นแนวทางในการพัฒนาสังคมต่อไป

- ควรมีศูนย์สำหรับพัฒนาและสร้างความรู้ให้กับชุมชนท้องถิ่น เพื่อให้ชาวบ้านสามารถจะเข้าถึงข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับชุมชนของเขา
- การทำงานกับชุมชนจะต้องมีความระมัดระวังแยกแยะให้ได้ระหว่างชาวบ้านกับผู้ประกอบการ ต้องตระหนักถึงผลประโยชน์ของชาวบ้านเป็นสำคัญ
- องค์ความรู้ที่ได้สามารถจะนำไปใช้กับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

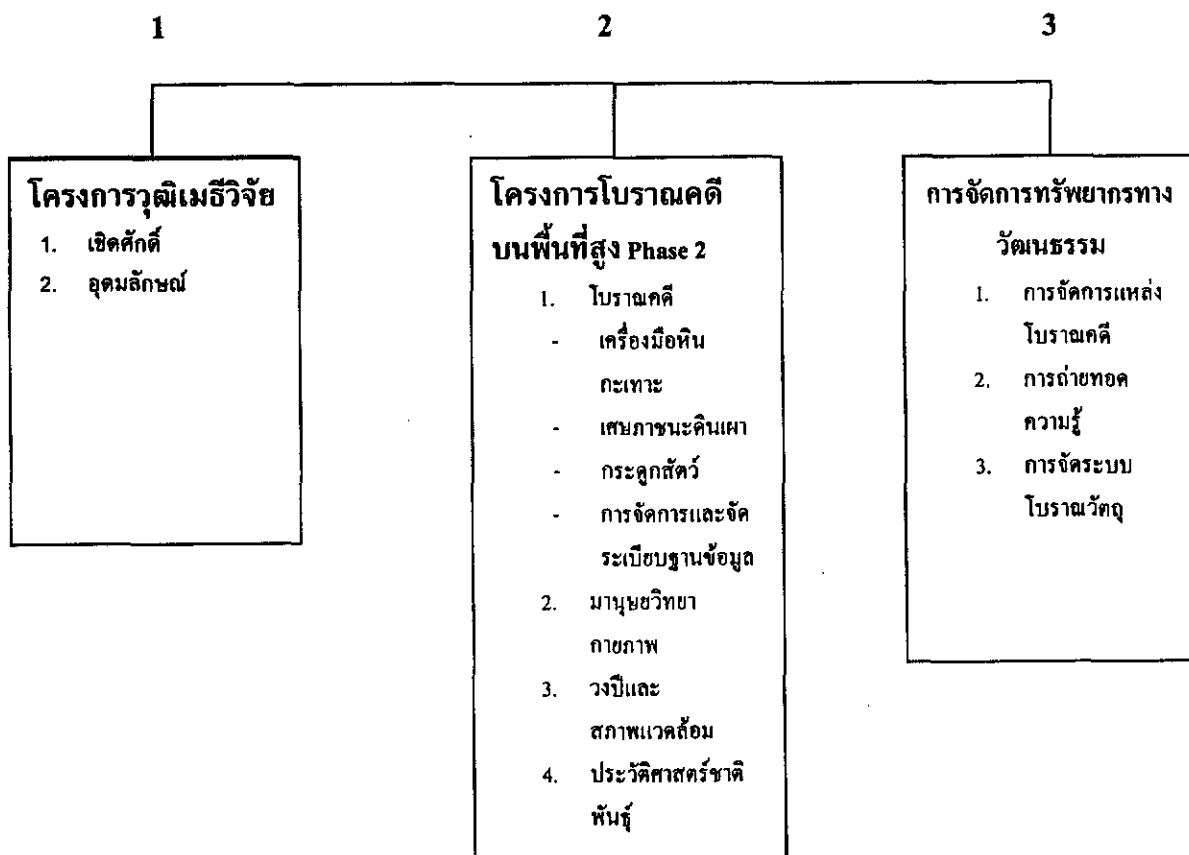
กรอบความคิด
โครงการโบราณคดีบนพื้นที่สูง
ในอำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน
ระยะที่สอง

กรอบความคิด

โครงการโบราณคดีบนพื้นที่สูงในอำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ระยะที่สอง

โครงการได้พัฒนารูปแบบของการดำเนินงานโครงการระยะที่สองหลังจากการประชุมระดมความคิดระหว่างวันที่ 20-21 กุมภาพันธ์ 2546 ประกอบด้วยการดำเนินงานที่สอดคล้องกันของ 3 ส่วนคือ

รูปแบบของการดำเนินงาน

การดำเนินงานสำหรับโครงการวิจัย มีรูปแบบ ดังนี้

1. จะเน้นการทำงานเชิงสหวิทยาการเป็นการบูรณาการระหว่างศาสตร์และศิลป์
2. สร้างความร่วมมือกันระหว่างนักวิชาการชาวไทยและชาวต่างประเทศมากขึ้น
3. สร้างกระบวนการ การดำเนินงานถ่ายทอดและสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่าง “นักวิชาการ” กับ “ชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์” เพื่อหาแนวทางการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่เหมาะสมและยั่งยืน
4. สร้าง ส่งเสริม และสนับสนุนนักวิจัยรุ่นใหม่

โดยสามารถแบ่งลักษณะงานออกเป็นสามส่วน คือ โครงการภูมิชีวิตวิจัย โครงการโบราณคดี และโครงการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรม

1. โครงการภูมิชีวิตวิจัย

- ลักษณะของการดำเนินงานจะประสานกับโครงการโบราณคดีบนพื้นที่สูง โดยเฉพาะการใช้ข้อมูลร่วมกัน
  - นายเชิดศักดิ์ ศรีธัญญ์วิวัฒน์
  - นางสาวอุดมลักษณ์ ชื่นตระกูล

2. โครงการโบราณคดีบนพื้นที่สูง “คน สังคม วัฒนธรรม และสภาพแวดล้อมโบราณ”

2.1 โบราณคดี

- การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการขุดค้นแหล่งโบราณคดีเพิงผาบ้านไร่และเพิงผาดำลอด การวิเคราะห์จะเป็นความร่วมมือกับนักวิชาการซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง โดยจัดทำการประชุมเชิงปฏิบัติการนั้นจะช่วยให้สร้างคนได้เป็นจำนวนมาก
  - i. การวิเคราะห์เครื่องมือหินกะเทาะ (ผศ.ดร.รัศมี ขูทรงเดช)
    - Residue analysis (Mini workshop ร่วมกับ Dr Lisa Kealhofer, University of Santa Carla)
    - Thin section
  - ii. การวิเคราะห์เศษภาชนะดินเผา (ผศ.ดร.รัศมี ขูทรงเดช)
    - Thin section
    - Resin analysis

- iii. การวิเคราะห์กระดูกสัตว์ (ผศ.ดร.รัชมี ชูทรงเดช)
  - Classification (Mini workshop ร่วมกับ ดร.เขวาลักษณ์ ชัยมณี, ดร.ราชินี บรรณานุกรณ์, Dr Deborah Bekken, Field Museum of Natural History, Chicago และ Dr Ryan Barrett, Cambridge University)
- iv. การวิเคราะห์ค่าอายุด้วยวิธีทางวิทยาศาสตร์
  - C-14 (ส่ง Lab ต่างประเทศ)
  - Thermoluminescence (ส่ง Lab ต่างประเทศ)
- v. การวิเคราะห์ข้อมูลทางด้านสถิติ (จ้างเป็นงาน)
- vi. การจัดระบบฐานข้อมูล (จ้างเป็นงาน)

2.2 มานุษยวิทยากายภาพ (นางสาวนัทธมน ภูริพัฒน์พงศ์)

- การวิเคราะห์ด้วยวิธีดีเอ็นเอ (นัทธมน ภูริพัฒน์พงศ์ โดยมี รศ.นพ.สรรใจ แสงวิเชียร และรศ. ดร. พญ. พัชร วิษณุวนุติเป็นที่ปรึกษา)
- ฟัน (ผศ. ทพญ.ดร. กนกนาฏ จินตกานนท์)

2.3 วงปีไม้และสภาพแวดล้อม (รศ.ดร.นาฏสุตา ภูมิจำนงค์ และ ศศิวิมล แสงผล)

- วงปีไม้ (รศ.ดร.นาฏสุตา ภูมิจำนงค์)
- ละอองเรณู (รศ.ดร.นาฏสุตา ภูมิจำนงค์ ร่วมมือกับ Dr. Dan Penny จาก University of Sydney, Australia)
- พืชศาสตร์โบราณ (อ.ศศิวิมล แสงผล)
- วิเคราะห์ดิน (ชวลิต ขาวเขียว นิติตปริญญาเอกคณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และขอความร่วมมือจาก Dr. Peter Grave จาก University of New England, Australia)

2.4 ประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ (ผศ. สุภาภรณ์ จินตมณีโรจน์)

3. จัดการและถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับแหล่งโบราณคดี (ผศ. สายันต์ ไพรชาญจิตร)

3.1 การจัดการแหล่งโบราณคดีเบื้องต้น

- ทำเส้นทางของแหล่งโบราณคดีที่สามารถจัดเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับนักเรียน ซึ่งอาจจะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ในภายหลัง
- แผ่นพับ
- ป้ายสื่อความหมายเกี่ยวกับแหล่งโบราณคดี
- เอกสาร เช่น หนังสือการ์ตูน และซีดีแนะนำเกี่ยวกับแหล่งโบราณคดี

3.2 การถ่ายทอดความรู้ทั้ง one way and two ways interaction

- จัดกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยเน้นที่ผู้สูงอายุและเยาวชน
- ถ่ายทอดความรู้ให้กับโรงเรียนและชุมชนรอบๆ แหล่งโบราณคดี
- ประสานกับกลุ่มละครเด็กเพื่อการพัฒนาชุมชน ชื่อกลุ่มละครมะขามป้อม เขียนบทละครที่เกี่ยวกับผลการศึกษาและไปแสดงตามหมู่บ้านต่างๆ

3.3 การจัดการกับโบราณวัตถุ

- จัดทำระบบคลังเก็บ โบราณวัตถุ
- การคัดเลือกโบราณวัตถุสำหรับการเรียนรู้

